

ӨЗБЕКИСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЖОҚАРЫ
ХЭМ ОРТА АРНАҮЛЫ
БИЛИМЛЕНДИРИҮ МИНИСТРЛIGИ

БЕРДАҚ АТЫНДАҒЫ ҚАРАҚАЛПАҚ
МӘМЛЕКЕТЛИК УНИВЕРСИТЕТИ

**ҚАРАҚАЛПАҚ МӘМЛЕКЕТЛИК
УНИВЕРСИТЕТИ ҒӘРЕЗСИЗЛИК
ЖЫЛЛАРЫНДА**

*атамасындағы республика илимий-әмелий
конференциясы материаллары*

**ТОПЛАМЫ
II ТОМ**

НӘКИС-2017

АЙЫ СӘЗ	3
4-СЕКЦИЯ. ЖОКАРЫ ЕЛДІМЕНДЕРДІДЕ ИННОВАЦИЙЛІК ТӘЛЕМ	4
ТЕХНОЛОГИЧТАРЫ ХӘМ КӨПДАНЫЛЫУЫ	
<i>Дегенесова Г.Б. Моя педагогическая концепция и инновационная образовательная среда как условия развития педагогической культуры Узбекистана</i>	4
Айнуратов Б. Гудабеков З. Олни тақвияда инновацияны талсам тұрадын	8
Күшіншына иштеп болғар	
<i>Айнуратов Н.Н. Уқытуштарда истиғимай-жекеологиялық дүрбәрнанынг шынаптаман күсінуштандырып</i>	10
Айдосланов Г. Ритакиев оқынуштандырып тұмоз және аграрной деятельностин жаңынан тұрғыдан оқынуштандырып	11
<i>Молдагашов Ә. В. Моя педагогическая концепция и инновационная образовательная среда как условия развития педагогической культуры Узбекистана</i>	12
Айнуратов 2. Гудабеков З. Олни тақвияда инновацияны талсам тұрадын	14
Күшіншына иштеп болғар	
<i>Айнуратов Н.Н. Уқытуштарда истиғимай-жекеологиялық дүрбәрнанынг шынаптаман күсінуштандырып</i>	15
Айнуратов Н.Н., Абубакиров А.Б. Шигынадилов Т.У. Методикалық сөздөрдің жаңынан тұрғыдан оқынуштандырып	16
<i>Еркеболев А.А. Методикалық сөздөрдің жаңынан тұрғыдан оқынуштандырып</i>	17
Айнуратов Б. Гудабеков З. Олни тақвияда инновацияны талсам тұрадын	19
Балғанғазов С.А. Үйкүншілердің музейний тәрбиялаштыру миссиясынан оқынуштандырып	21
<i>Балғанғазов С.А. Тәрбия жаңынан талардың миссиясынан оқынуштандырып</i>	22
Давлетханова Г.К. Балғанғазов Г.А. Курс «Физиология» в структуре педагогики спектральности в визуализации биоэлектрических	23
<i>Давлетханова Г.К. Абайтұрғымова Е.А. Балғанғазов Г.А. Курс «Физиология» в структуре педагогики спектральности в визуализации биоэлектрических</i>	25
Давлетханова Г.К. Абайтұрғымова Е.А. Олни тақвияда инновацияны талсам тұрадын	26
<i>Давлетханова Г.К. Абайтұрғымова Е.А. Олни тақвияда инновацияны талсам тұрадын</i>	28
Давлетханова Г.К. Гарипов А.А. Гарипов А.А. Гарипов А.А. Гарипов А.А. Гарипов А.А.	29
<i>Давлетханова Г.К. Гарипов А.А. Гарипов А.А. Гарипов А.А. Гарипов А.А. Гарипов А.А.</i>	30
Давлетханова Г.К. Назарбеков А.С. Оқишибаев А.С. Оқишибаев А.С. Оқишибаев А.С.	31
<i>Давлетханова Г.К. Назарбеков А.С. Оқишибаев А.С. Оқишибаев А.С. Оқишибаев А.С.</i>	32
Тарбасова Е. Ескенова С. Ескенова С. Ескенова С. Ескенова С. Ескенова С. Ескенова С.	33
<i>Тарбасова Е. Ескенова С. Ескенова С. Ескенова С. Ескенова С. Ескенова С. Ескенова С.</i>	35
Мажисаттолов А.Х. Токтебеков А.Т. Немис тиңнедеги белгілілердің тұрғыншыларының оқынуштандырып	36
<i>Мажисаттолов А.Х. Токтебеков А.Т. Немис тиңнедеги белгілілердің тұрғыншыларының оқынуштандырып</i>	38
Дарханов Б. Жанындарынан Д. Жанындарынан Төркес баптердің жаңынан тұрғыншыларының оқынуштандырып	40
<i>Дарханов Б. Жанындарынан Төркес баптердің жаңынан тұрғыншыларының оқынуштандырып</i>	41

Халықаралық Б.К. Тәжілдегендегі воскіттесін сабындаға жүргіннедегі мәдениханы	42
Ресурсының Т.К. Elektro n daridir hant o qitishinde qazalqy imdadqarlykta	44
Салтыкова С. Озаттагы ота-ордандың обиреде болған шетелдегі ассоциатив тарбиясы	45
Мұхамед ханының әмандары	47
Үйнөмешек А. Воспитателең әмбебаптың көзделген шикшесінен көзделсе	47
Тасбекова Г. Учеббеке жә. Акем шығын болшактардың сабындағы үйнөмешек	48
Меркушев	48
Сандыков Т.Г. Показателниң шығармасын в сфере электромобилережим	50
Сандыков Т.Г. У күннендерге тәрбиәнің тарбияның мүншиттерінші	50
Хадиссозинов А.А. Амбебаппен Г.Ю. Обучение чтению текста стульевого	52
шетелкөніншіл фокусындағы заңдар мен русскогомынка	52
Ходыров У.К. Yoshilardan takyravu mynusatini shukratishesh shaxmat o'yni	54
Pedagogika-psichologiya qaz.azshin	56
Сандыков Т.Г. Жаңа оқынушыннан соғынның сабының физологиясы	56
Сандыков С.А. Мұнайда үйнөмешекта күйнеган пәндердегі тәсабад	57
Достыкшева Г.Х. Ustymovton G. Bulaldeo үйнөмешек тәсебіндең тәсебі	58
alim ma sekerleri	59
Жарылғазов Г. Персоналдың үйнөмешек тәсебіндең тәсебі	59
Безекшіров Г. Шеттеган тәсебіндең информациялық, технологиялық	61
пәннәрдегі тәсебі	61
Шошакаров З. Оңтүстікке M.R. Asosiy vostakar andalaring türkikliy - шабыны	62
asustari usuldarini irzim жағдайда оғылданғанда тәсілни анылғы жиһадар	62
Sulemanov A.B. Shokarov Z.Z. "Kicik bolgesi sub-ekti funds sozdastashut kigen	64
başqarılıra hissə" matzuska taksilarning mutasafı ishanini babolash operasi dora	64
santaaralıra in osbirish.	64
3-СЕКЦИЯ РЕСУРСЫКАРА ІАДДАНИЙ ҮНІСА ТЕХНИКА ХӨДМ АҮЛІЛ	66
ХОЗАЛЫНЫМДЕРІНІН ОРНЫ	66
Иссақұлов Е.Р. Исаққұлов Е.А. Талғаров Т.Ж. Абдуллаев Х.Г. Иссақұлов А.Б.	66
Использование свойств гранитогнейзовых изысков на основе терракотовых чистоти	66
бүрштогашағында	66
Иссақұлов Б.Р. Ресуданов Б.Б. Күзгандаров Б.Б. Абдуллаев Х.Г. Иссақұлов А.Б.	68
Возможность отходов нефтехимической промышленности на структурообразование	68
свойств бетонных для получения легких бетонов	69
Терещиков Е.И. Древесинадан тарбия разбиралиштандарда итем-штернбергер	69
н-пайдалануна орнан	71
Султанов Ж.Д. Дүрнешебеков Н.К. Жидандын шығын мұдделеттеринң жаңынан жынын	71
сөздермен сәздеудегіндеңнен тағары	72
Горенчиков Е.И. Юсупов Р.С. Елшырағынан Э.Г. Коракашов мен шарыншығы	72
подалы экзистенциялық мәдениханадағы мәдениханадағы мұхаммади	74
Асқарова А.В. Иссақұлов Б.Р. Иссақұлов А.Б. Талғаров Т.Ж. Миссия зерттеулері	74
абсолютных компоненттерге на основе разногоъзных отходов профильности	76
абдюллаев А.Б. Абубекиров Г.И. Шаиржанов Т.У. Исследование методов и	76
устройства комплексного растительной мощности	76
абдюллаев А.С. Султанов Ж.Д. Каракалпакстан шарттындағы жаңынан	76
есамнаның еңбұл агротехникасы	78
Адамжаринов Е. Үйнөмешек З. Суспензиянан субстраттың үйнөмешектегі инноваци	78
үсугубарлық	79
Абдюллаевна Т.К. 1-ен 10-шілдегінде жаңынан тағайыннан	79
Абдюллаевна З.Д. Өзбекшілдегіна Г.Т. Айдар А.К. Қаратаңарлардан салы	80
жетіншілде кімнен	82
Айдаров О.Н. Үйнөмешек Б.Б. Балтасинов А.С. 1-жайда тағайыннан орнан	82

Оиладаги ота-онанинг обрўси болани маънавий-ахлоқий тарбиясида мухим восита эканлиги

Сабурова С. - НДПИ

Ота-она обрўси фарзандларда қачон пайдо бўлади? - деган савол тўғилиши табиийини. Оилавий турмуш тажрибаларидан шу нарса маълумки, ота-онанинг обрўси давлат ва оила аъзолари олдида жавобгарликни ҳис қилишдан бошланади. Мабодо ота-она ўз иши, ўз бурчи учун жавобгар эканлигини тасаввур қила олса ва унга амалиётда ривоят кунсанар, мана шу нарса уларнинг обрў-эътибор қозониши учун асосий замин анибланади. Уларнинг руҳий дунёси, маънавияти оилавий илиқ мухит учун старли ва таъсирчан бўлса, ўз-ўзидан обрў қозонилаверади, оила аъзолари ўртасида меҳр-муҳаббатта эришади. Буидай обрў фарзандлар ҳайриҳоҳлиги ва ҳамдардлигига сазовор бўлуди. Натижада оила аъзолари тотув, осойишта, инок, ахил, хотиржам, ҳамжихат турмуш кечирадилар. Оиладаги фарзандлар юксак ҳис-туйгули, маънавиятли, наланнатли инсон сифатида руҳий озука оладилар, улар ота-оналари билан бехад фарзандлар, ҳис-ҳаяжонга тўладилар ва шу гурур билан яшайдилар, аста-секин энг гурур шахсий фазилатларини эгаллаб борадилар.

Оилавий турмушда айрим ота-оналар факат тазийқ ўтказиш йўли билан фарзандлари ҳамда бошқа оила аъзолари даврасида обрў орттиришни хоҳлайдилар, бу нарениннинг асосий воситаси деб ҳисоблайдилар. Бунда улар кўрқитини, буйрук берини, руҳни эзиш, таҳқирлашу тазийқ ўтказиш усуслариши кўллайдилар. Гоҳо улар изларкандалик ва баджаҳдликни бола тарбиясининг энг мухим усули деб биладилар.

Кўрқини асосида болада вужудга келган «тобеликни», «бўйсунишни» улар үнварни фарзандлари даврасида эришган обрўси деб ўйлайдилар, тарбиянинг бу усули иштиркнан деб айтилади.

Айрим ота-оналар эса ўз фарзандлари билан камроқ мулоқотда бўлишни, ўзларини унврдан узокроқ олиб юришни шу йўл билан обрў орттиришни ҳам ҳаёл қилишади. Уларнинг назаридаги тўғे фарзанд билан қанча кам учрашишса, маълум масофадан нуомала қилишса, шунча кўпроқ обрў қозониш мумкиннадир. Лекин, бу иотўғри тушунча ён иззаки кирорга келиш ҳисобланади. Аксинча ота-она ўз фарзанди билан қанча кам нулоқотда бўлишса, уларнинг руҳияти билан яқиндан танишмаса, ўз таъсирини ўтказмасада, улар ўртасида бегоналашиш, бефарқ бўлиш, ҳис-туйғулари, ишонишлари, изланнолари келиб чикади.

Ҳозирги пайтда шундай ота-оналар ҳам учрайдики, улар болага фарсиятчилик билан муносабатда бўлиш орқали обрў орттиришга ҳаракат қилишади. Уз мақсадларини амалга ошириш учун улар қилдан қийиқ қидиришади, ҳато ҳаракатларни келтириб чиқарган асл сабабдан кўз юмишади. Болага ҳадеб танберишади, бегоналар даврасида қалака қилишади. Унинг юриш-туришларини чекла кўйишади, бўлар-бўлмасга танбех беришади, арзимас ҳаракат учун жеркиб, синтапашлади. Фарзандларига кўп панд-насиҳат қиласвериш ҳам шахслараро муносабат похуш кечинималарни вужудга келтиради. Ота-оналар арзимаган майд-чўйда муаммелоҳаза, кўмак учун ҳам узундан-узоқ ўғит-насиҳат қиласидар. Фарзанд эркандар поймол этиб, мустақил фикр юритиши, интилишини оёқ ости қилишгача бористадилар. Улар ўзларининг насиҳаттўйликларини ота-оналик бурчи деб баҳолайдилар.

Турмушла соҳта яхшилик қилиш орқали фарзандлари олдида обрў орттиришмок бўладиган ота-оналар ҳам бор. Бундай ота-оналар ўзларининг юмшоқ муомалалини беозорлиги, кечиравчанилиги, ён берувчанилиги, кам талабчанилиги билан фарзандларин ўзларига ром қилиб олишини истайдилар. Уларнинг феъл-авторида, на маънавиятида катъиятлилик, на талабчаник, на баркарорлик мавжуд. Тилёғламачилик, соҳтали суғнийлик билан болада юксак хислатларни, олижаноб хис-туйғуларни иродавий сифатларни таркиб топтириб бўлмайди. Ота-она обрўсини орттиришда ибра кўрсатиш усули мухим роль ўйнайди, оиласда тарбия ишини муваффакиятли амал ошириш учун ота-она тинмай ўзларини ҳам педагогик, ҳам руҳий жиҳатдан тарбияни боришлари керак, улар ўзларида етишмайдиган сифатларни эгаллаб бориб, мавжуд ишлатларни батамом тутатишлари лозим. Чунки ота-онанинг тарбия жараёнидаги истеъоди – бу фарзандларга нисбатан мухаббат ва садоқатдан иборатдир.

Ота-оналар ўз фарзандлари ўртасида обрўга эга бўлишлари учун катор чор тадбирларни амалга оширишлари зарур. Фарзандларни ёшига мос ҳолда тарбияни ишлар олиб боришлари даркор. Ота-оналар фарзандлари даврасида обрў орттириш учун уларнинг руҳий дунёсига кириб боришлари айни муддаодир. Чин обрўта эн бўлмокчи бўлган ҳар бир ота-она қиммат вақтларини ўз фарзандларидан ҳеч маҳал аямасликлари керак. Оила даврасида ота-онанинг кузатувчанилиги, зийраклиги, хозиржавоблилиги, сезгирилиги, фахмиллиги, самимийлиги мухим аҳамият касб этади. Ота-онанинг ўз фарзандларига ва оиласининг бошқа аъзоларига меҳрибонлиги оброттиришнинг энг мухим йўлидан биридир. Фарзандларининг кучига, кобилиятига, ақл-заковатига, хотирасига, диққат-эътиборига, иродавий хислатига, қизиқишиларига ва үкунма ва малакаларига қараб ақлий ва жисмоний топшириклар берилishi ва у вақтида, узлуксиз равишда уларнинг натижасини текшириш ва оқилона баҳо бериш рағбатлантириш болаларда катъийлик ва дадиллик фазилатини вужудга келтиради мустақил интилишини, ташаббус кўрсатиш сари чорлайди, қатталарга нисбатан ихлоси ортади.

Ихлос, хурмат, интилиш, тиришқоқлик обрўнинг узвий занжирлари хисобланади. Ота-оналарининг ижтимоий мухитда, жамоатчилик ўртасида ва оила даврасидаги самимийлиги ва гамхўрлиги уларга катта обрў келтириши мумкин. Улардаги самимийлик, гамхўрлик фазилатлари фарзандлар руҳий дунёсига катта таъсир этади руҳланиш, тўлқинланиши, шиҷоат, эҳтиросни вужудга келтиради. Уларнинг ибратли хислатлари, шахсий фазилатлари, иродавий сифатлари, ўз-ўзини кўлга олиш каби жиҳатлари фарзандлар қалбida ўчмас из қолдиради. Ота-онага нисбатан ишонч интилиши, мойиллик, ҳамдардлик сифатлари шаклана боради. Оиласда руҳий мухим тотувлик мавжуд бўлиши учун ота-оналарда ҳақиқий мъянодаги назокат ҳамда обрў мустаҳкам шаклланган бўлиши керак.